

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра української літератури**

Оксана Тиховська

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ФОЛЬКЛОРНОЇ
ПРАКТИКИ**

(для студентів бакалаврату спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література)

Ужгород-2023

Пропонований навчально-методичний посібник розрахований на студентів-філологів.

Рецензент: Івашків Василь Михайлович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української фольклористики імені академіка Філярета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка.

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету
Ужгородського національного університету
Протокол №4 від 23 листопада 2023 року

© Тиховська О.М., 2023 р.
© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023 р.

ЗМІСТ

1. Вступ.	4
2. Збирання матеріалу.....	8
3. Методика польової роботи.....	11
4. Опрацювання матеріалу.....	12
5. Упорядкування фольклорних матеріалів.....	13
6. Орієнтовне календарне планування «Фольклорної практики».....	14
7. Загальні вимоги до оформлення звіту, допуску до захисту.....	15
8. Критерії оцінювання результатів практики.....	15
9. Питальник фольклорної практики.....	16
10.Рекомендовані джерела інформації.....	22

ВСТУП

Мета фольклорної практики: поглибити, систематизувати та закріпити теоретичні знання, здобуті на лекціях та семінарських заняттях з курсу «Українська усна народна творчість та народознавство», сформувати у здобувачів навички фольклористичної польової роботи, виробити здатність аналітично осмислювати і узагальнювати записаний фольклорний матеріал, розвинути комунікативні навички здобувачів. Головною метою фольклорної практики є комплексне обстеження сучасного стану розвитку фольклору обраного населеного пункту/населених пунктів (кількох сіл). Здобувачі здійснюють записи уснопоетичних творів, мелодій, набуваючи при цьому навичок фольклористичної праці. Звертається увага на структуру фольклорного матеріалу різних вікових і професійних груп населення, місце в ньому традиційних фольклорних жанрів і пісенних та оповідних новотворів, з'ясовуються вияви міжнаціональних мистецьких зв'язків, впливу на фольклор літератури.

Таким чином, під час практики здобувачі виконують важливе наукове завдання: накопичують матеріал для дослідження процесів, що визначають еволюцію сучасного українського фольклору. Записи творів можуть бути згодом підготовлені до публікації, стати основою для написання наукової роботи.

Фольклорна підготовка в університеті характеризується інтегрованістю, взаємозв'язком усіх компонентів (навчальних дисциплін, навчальних і педагогічних практик, науково-дослідної роботи) і їх скоординованістю з метою досягнення головної мети – розвитку індивідуальності, особистості здобувача як майбутнього вчителя.

Майбутній учитель повинен мати уявлення про історію, пам'ятки культури, фольклорні традиції відповідного регіону, діяльність основних центрів науково-дослідницької роботи з фольклору (Інституту фольклористики, мистецтвознавства та етнології, кафедр університетів в Україні, науково-дослідницьких лабораторій).

Наприклад, в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» функціонує Науково-дослідницька лабораторія української літератури та фольклору Закарпаття. Студенти стають організаторами фольклорних свят у м. Ужгороді, проводять народознавчі заходи в ДВНЗ «УжНУ». Основними напрямками діяльності лабораторії є дослідження, наукове осмислення,

інсценізація та відтворення народних традицій, ритуалів, коментування фольклорних матеріалів.

Під час фольклорної практики здобувачі отримують навички наукового запису і обробки фольклорних текстів, роботи з виконавцями.

Якість та інформативність фіксацій фольклору значною мірою зумовлена не лише станом усної традиції чи майстерністю виконавця, але й теоретичними та методичними засадами збирацької роботи.

Занепокоєння якістю фольклорних матеріалів дедалі частіше висловлюється науковцями різних країн, котрі відзначають залежність теоретичних побудов від надійності джерел, невідповідність між теоретичними постулатами та реальною дослідницькою, збирацькою та видавничою практикою. Матеріали оцінюються не лише за автентичністю, а й за ступенем точності, деталізованості та надійності.

Сучасна наука висуває більш ґрунтовні вимоги до записів, тому найбільш прийнятною нині видається текстологічна модель, що передбачає не лише точне відтворення вербальної складової, а й опис середовища та обставин, за яких функціонує усний текст, манери оповідача, особливостей сприйняття твору аудиторією, її реакцій.

Фольклорна практика покликана розширювати уявлення майбутніх словесників про роль фольклору в житті народу, динаміку розвитку мистецтва родинного слова, формувати вміння доцільно користуватися фольклорним мовленням, розуміти його естетичне забарвлення, психологічний ефект і на цій основі виробляти мовне чуття, мовний смак, що вкрай необхідне для розвитку інтелекту, творчих здібностей, свободи мислення. Лише вчитель як «елітарна мовна особистість» здатний виховати елітарну особистість учня, майбутнього громадянина і патріота Української держави.

Під час навчально-фольклорних експедицій інтенсифікується розвиток професійно-педагогічного мислення, творчих здібностей, набувається дослідницький досвід, необхідний для підготовки до інноваційної педагогічної діяльності. Навчальні практики вважаються етапами особистісного формування майбутнього фахівця, розвитку його загальної і професійної культури; перебування у фольклорних експедиціях створює можливості для самоактуалізації та різностороннього прояву індивідуальності. Позитивним наслідком практики є поява у здобувача нового бачення майбутнього фаху, що характеризується зміцненою впевненістю у правильності вибору професії, потребою в удосконаленні професійної компетенції.

Успішне проведення практики залежить від її організації, методики збирання і оформлення фольклорного матеріалу.

Практичне значення фольклорної практики полягає у розвитку комунікативних здібностей здобувачів, формування навичок спілкування із людьми різного віку, вмінь вибудовувати бесіду та знаходити необхідну інформацію, що необхідно для майбутнього вчителя; розвиток навичок транскрибування тексту – обов'язкова складова лінгвістичної підготовки; формування навичок класифікації та аналізу фольклорних текстів – необхідна компонента літературознавчої підготовки; розвиток навичок роботи із технічними засобами – розвиток методичних можливостей майбутніх педагогів.

Наукове значення: накопичення регіонального фольклорного матеріалу, що може прислужитися для видання фольклорних збірок та хрестоматій із українського фольклору; підготовка бази для написання здобувачських та аспірантських робіт із питань фольклору регіону та фольклоризму творів української літератури.

Місце проведення практики – населенні пункти Закарпатської області (або інших регіонів України, за бажанням здобувача), в першу чергу гірські села, а також села, де проживають практиканти. Здобувачі проходять практику або індивідуально (за місцем проживання), або ж об'єднуються в групи із 2–5 осіб.

Продовження цілісної фольклорної підготовки відбувається у курсах літературознавчого, мовознавчого, педагогіко-психологічного блоків.

Дидактичну функцію фольклорні дослідження виконують у курсах культурології, етнопсихології, етнопедагогіки. Психолінгвістичні, лінгводидактичні, педагогічні аспекти впливу фольклорних жанрів на формування мовної особистості знаходять місце в курсах методик викладання української мови і літератури. Ефективність запропонованих фольклорних засобів полягає в тому, що вони базуються на принципах природо- та культуровідповідності, розглядають національно-мовне виховання як невід'ємну «складову природи» українського народу.

Навчальна фольклорна практика сприяє не лише поглибленню і розширенню знань, а й збагачує світогляд здобувачів, стимулює розвиток самостійності, творчого потенціалу, інтелектуальних здібностей, індивідуалізації та естетизації процесу навчання, виступає одним із найважливіших засобів підвищення якості підготовки освітніх фахівців.

Здобувачі-практиканти повинні знати:

- ✓ хто збирав або збирає нині в обраній ними місцевості фольклорний матеріал;
- ✓ чи є в цій місцевості музеї фольклорної творчості;
- ✓ чи відбуваються обрядові свята, конкурси збирачів фольклору;
- ✓ чи існують масові форми пропаганди фольклорного мистецтва (фольклорно-етнографічні концерти, огляди-конкурси фольклорних колективів, окремих виконавців, районні і міжрайонні фольклорні свята, фестивалі народної пісні і танцю);
- ✓ чи є в цій місцевості учасники районних, обласних, республіканських конкурсів, фольклорних колективів;

Записуючи фольклорний твір, здобувачі повинні зосередити увагу на словесному тексті. При цьому необхідно використовувати технічні засоби (диктофон, фотоапарат, відеокамеру).

Технічне забезпечення фольклорної експедиції:

- 1) цифровий диктофон/мобільний телефон, зарядний пристрій, навушники (для контролювання процесу записування і прослуховування записів);
- 2) фотоапарат, фотоспалах, картка пам'яті, акумулятори, зарядний пристрій;
- 3) відеокамера, освітлювальні пристрої, картка пам'яті;
- 4) електричний продовжувач, адаптер (перехідник для різних стандартів розеток та вилок електромережі);

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми вивчення навчальної дисципліни «**Фольклорна практика**» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (РН):

Програмні результати навчання	Шифр РН
<i>Уміє оперувати</i> базовими категоріями та поняттями спеціальності.	РН5
<i>Здатний</i> цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.	РН11

Уміє доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань і власну точку зору на них як фахівцям, так і широкому загалу.	PH14
---	------

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Фольклорна практика**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр PH
<i>Уміє оперувати</i> термінами фольклорний жанр, фольклорний цикл, синкретичність, міф, міфологія, анімізм, магія, демонологія, двовір'я, вірування, автентичний фольклор, міський фольклор, дитячий фольклор, псевдофольклор, постфольклор, обряд (ритуал), звичай, обрядовість, мандрівний сюжет, кумулятивність, формульність, казка, дума, легенда, бувальщина, народне оповідання.	PH5
<i>Здатний</i> цінувати різноманіття народних звичаїв, традицій, сюжетів народної прози, поезії, родинних та календарних ритуалів, вміє проводити типологічні паралелі між зразками українського фольклору та світового.	PH11
Уміє розрізняти фольклорні жанри, вдумливо опрацьовує та аналізує зібраний фольклорний матеріал, уміє спілкуватися з представниками різних соціальних груп та професій, аргументовано пояснює свою точку зору, отримує необхідну інформацію у процесі діалогу.	PH14

2. ЗБИРАННЯ МАТЕРІАЛУ

У перший день роботи експедиції практикант спілкується із керівником населеного пункту та працівником відділу культури конкретного населеного пункту, знайомиться із нинішніми чи колишніми учасниками художньої самодіяльності. Слід також з'ясувати прізвища, імена, по батькові знавців фольклорних творів різних жанрів, розпитати жителів про односельців, які вміють і люблять співати, знають багато загадок, приказок і прислів'їв, часто використовують їх у мові, вважаються майстрами цікавої оповіді.

Обов'язковою вимогою до збирача є повага до співрозмовника (особливо до людини похилого віку), чуйність, вічливість. У багатьох

випадках необхідно виявляти витримку, терпляче вислухати розповідь про речі, які вас не цікавлять, щоб потім перевести розмову в потрібне русло.

Носіями фольклору є переважно люди похилого віку, отже, потрібно зважити на їх фізичну перевтому при бесіді. Звичайно, не варто одразу розпочинати розмову з питань про фольклор, просити заспівати, розповісти казку. Спочатку доцільна розмова на нейтральну тему, а вже потім поступово переходити до питань побутування фольклору в селі (місті).

Багато залежить від уміння здобувача правильно організувати працю. Вирушаючи на зустріч з виконавцем, варто детально поміркувати, яким чином побудувати бесіду, з яких питань почати, як перейти до записування.

Фольклористика давно усвідомила можливість і навіть закономірність виникнення розбіжностей між оцінками самих носіїв та збирачів і науковців, тому така значна увага при збиранні надається роботі з виконавцями. У процесі фіксації конкретного усного тексту інтерпретація виконавця набуває виняткового значення, глибоке її розуміння є запорукою і мірилом автентичності запису. «Ключем» до розуміння можуть стати не лише розмови з носієм та прямі оцінки, висловлені ним, а й, значною мірою, ретельна фіксація всього комплексу та обставин виконання.

Трапляється, що один і той же твір можна почути від різних виконавців. Бажано кожного разу записувати його, щоб потім зіставити варіанти. Якщо відмінностей між текстами не буде або вони незначні, твір записується лише один раз. Якщо будуть відмінності, твір записується двічі або кілька разів повністю і щоразу додається примітка: «порівняйте з № ....».

Запис фольклорних творів радимо здійснювати у природних умовах: вдома, на вулиці, під час перепочинку в полі. Виконавець таким чином почуває себе впевненіше, легше пригадує напівзабуті твори.

При розмові допоможе присутність слухачів з числа місцевих жителів, родичів виконавця, котрі сприятимуть заохоченню інформатора до виконання пісні чи прозового твору.

Варто записувати, коли, в яких умовах, чому виконувався саме такий твір, чи існували щодо твору обмеження. Якщо мова йде, наприклад, про весільну пісню, то слід дізнатися, коли саме вона співалася, кому призначалася, чи виконується вона тепер.

Практикант повинен з'ясувати також, які зміни і чому відбулися у ставленні до творів різних жанрів за життя одного покоління: кому розповідали казки раніше, а кому – тепер.

Слід також звертати увагу на ігрові моменти, що супроводжують виконання творів. Важливими є етнографічні спостереження, що допомагають детальніше розкрити зміст того чи іншого жанру усної народної творчості.

Запис мусить передавати всі особливості мови виконавця. Діалектизми, жаргонізми, просторічні слова не можна замінювати літературними. Якщо ж значення слова незрозуміле, варто попросити виконавця витлумачити його і включити це пояснення до діалектичного словника в роботі. Практикант повинен звертати увагу на архаїзми, наявність яких свідчить про те, що текст набув сучасної форми кілька століть тому. Необхідно звернутися до виконавця за роз'ясненням змісту цих слів.

Кожен твір доцільно записувати на диктофон повністю, включаючи повтори, вигуки, вставні слова і речення, зауваження виконавця, забороняється записувати текст з пам'яті. Після кожної зустрічі з інформатором слід уважно прослухати зроблені на диктофон записи, переписати їх у зошит.

За умови стаціонарного методу збирач має змогу щоденного спостереження певного фольклорного осередку в природній атмосфері, що не «збурюється» присутністю незнайомого спостерігача. Стаціонарний метод дозволяє здійснити якомога більш вичерпну фіксацію репертуару обстежуваного осередку та окремих оповідачів, повторно зафіксувати ті самі твори від одного та від різних носіїв. Ця копітка робота для вивчення динаміки фольклорної традиції є надзвичайно важливою. Втім, це не заперечує можливості звертання збирачів до інших тактик, зокрема опитування за сюжетами, вивчення певного жанру та жанрового різновиду, окремого оповідача тощо. Саме застосування стаціонарного методу дозволяє щонайповніше придивитися до того, як відбувається взаємообмін між оповідачами, як поширюється текст і які зміни відбуваються в ньому.

Нотування інформації, що проливає світло на місце зафіксованого твору в репертуарі оповідача, вкрай істотне, через це варто зауважувати, чи дає сам оповідач назву тому чи іншому зразку, і якщо так, то яку саме; як носій визначає жанрову приналежність твору; чи відомі оповідачеві інші варіанти; як він оцінює естетичні якості твору; чи вніс оповідач зміни до тексту, який почув від іншого виконавця.

Залежно від конкретного завдання, що стоїть перед збирачем, а також від жанрових особливостей творів, якими він цікавиться, та контекстуальної ролі усних текстів практикант може вдатися до форм активного чи пасивного спостереження та інтерв'ю. Іноді необхідне поєднання різних форм роботи, що зумовлюється дослідницькими завданнями, особливостями фіксованого тексту, його зв'язком з контекстом тощо. В одних випадках участь збирача можлива лише як пасивне спостереження (виконання дорослими казки аби приспати дитину; обмін чутками та анекдотами, що передбачає певну конфіденційність розмови), в інших він може брати активну участь у процесі комунікації без шкоди для її перебігу, а часом створення повноцінного тексту запису чи відповідь на істотні для розуміння особливостей текстової трансмісії питання неможливі без розпитувань щодо певних аспектів побутування, джерел тексту, ставлення до його змісту тощо. Слід, однак, зазначити, що при розпитуванні відбувається кардинальна зміна контексту, а «збурююча» роль збирача може бути настільки істотною, що це позначатиметься на автентичності запису.

3. МЕТОДИКА ПОЛЬОВОЇ РОБОТИ

1. Необхідно здійснювати суцільний запис сеансу, що передбачає не лише повну фіксацію фольклорних творів, але й їх традиційного побутового контексту, функціонування творів у процесі живого спілкування носіїв традиції: необхідно фіксувати на аудіо/відеоносій розмову збирача з респондентом; розмови, суперечки респондентів між собою; відповіді респондента на запитання збирача; особливо коментарі респондентів щодо виконання твору, його змісту, жанрової приналежності, оцінку його естетичної якості, ставлення до твору, вказівки на походження твору в репертуарі виконавця, пояснення незрозумілих діалектних слів, виразів тощо;
2. Тактику виявлення репертуару слід вибирати відповідно до особистості респондента, його знань, темпераменту, уподобань (загальноприйнято розпочинати з улюблених творів виконавця, які він найкраще знає, а потім перейти до опитування за питальником; виконаний з власної волі респондента репертуар доповнюємо за питальником тощо), загалом порядок фіксації фольклорного репертуару не має принципового значення, важливо – прагнути вичерпно записати репертуар виконавця.
3. Фольклорні твори обов'язково записувати на аудіо/відеоносій повністю, якщо записано не увесь твір, обов'язково зазначити причину (з вини записувача чи респондента).
4. Важливо записувати всі варіанти твору.

5. Пісні записувати тільки зі співу, прозу – з розповіді, але не з надиктовування.
6. Твори, які традиційно виконує гурт, бажано і записувати від гурту виконавців (з 2-4 осіб), твори сольного побутування записувати в сольному виконанні.
7. Не перебивати респондента під час виконання твору, а також при його коментуванні; усі запитання до тексту, контексту твору ставити лише після його виконання.
8. Просити виконавця не квапитися, а виконувати твори для запису в такому темпі, в якому їх співають природно.
9. Не поспішати із записом, коли потрібно, давати виконавцеві час і можливість добре пригадати забутий текст чи мелодію.
10. Якщо твір призабутий, попросити пригадати, особливо, якщо збирач перебуває на місці і має можливість прийти наступного дня.
11. Спільно з респондентом (й іншими присутніми) можна проводити контрольне прослуховування й обговорення щойно записаного; перезапис помилково чи невпевнено виконаних творів (з обов'язковою фіксацією на аудіо/відеоносії усіх попередніх повторів-«репетицій»).
12. Важливо фіксувати відомості про виконавсько-музичну діяльність респондента, музично-співацькі, загалом фольклорні традиції його родини, про культурне середовище населеного пункту, розповіді респондента про його життя тощо.
13. Потрібно пам'ятати, що неможливо вичерпати увесь фольклорний репертуар респондента чи гурту за один сеанс, це реально лише за кілька зустрічей, бажано з певним інтервалом (у кілька днів). Не можна зловживати часом та фізичними можливостями людей, перевтомлені першим тривалим сеансом респонденти особливо старшого віку часто відмовляються зустрітись для продовження записів. Тому потрібно прагнути не надто відривати їх від щоденних справ, домовлятися про наступні зустрічі у зручний для них час;
14. Наприкінці сеансу наговорити на аудіо/відеоносії інформацію про респондента/респондентів (якщо її не вдалося наговорити на початку сеансу), а також час закінчення сеансу, наприклад: закінчення сеансу № 5 о 19.00 год.

4.ОПРАЦЮВАННЯ МАТЕРІАЛУ

Зібрані під час практики тексти переписуються в загальний зошит – щоденник. Кожен текст незалежно від розміру має свій порядковий номер.

Відкриває зошит історико-етнографічний нарис. У ньому характеризується населений пункт, де відбувалась практика. Подається коротка історія села (міста), опис його географічного становища, сучасного розвитку економіки і культури, відомостей про мешканців.

Наступна сторінка – матеріал, присвячений інформаторам. Дуже важливо, щоб це були постійні мешканці населеного пункту. Розповідь може йти як про них, так і від їх імені. Бажано мати фотографії інформаторів, що може полегшити сприймання фольклорного твору.

Фольклорний матеріал, зібраний під час практики, варто згрупувати за жанрами. На початку кожного розділу вміщується розповідь про виконавця, потім переписуються почуті від нього твори. Завершують розділ коментарі та примітки до текстів.

У **коментарях та примітках** навести відомості про умови та обставини, в яких виконуються тексти, описати обряди, ритуальні дії, з якими пов'язані твори, у діалектичному словнику, зробленому після висновків, пояснити діалектизми та рідковживані слова. Все, що говоритиме виконавець про твір, варто навести в цій частині.

5. УПОРЯДКУВАННЯ ФОЛЬКЛОРНИХ МАТЕРІАЛІВ

Існує **два способи** упорядкування фольклорних матеріалів.

Перший полягає в тому, що тексти з усіма даними і коментарями відразу після прослуховування аудіофайлів записують на окремих аркушах. Потім їх збирають за жанровою приналежністю в одну папку, нумерують і реєструють. Відповідно, матеріали практики структурують за жанрами фольклору.

Другий спосіб: записи фольклорних творів розміщують у матеріалах практики за виконавцями. Спочатку записують дані про інформатора, а тоді тексти виконаних ним творів. Кожний текст повинен мати свій порядковий номер, позначають час і місце запису.

Разом із записами текстів кожен учасник фольклорної практики подає звіт про виконану роботу, для складання якого бажано вести щоденник, де подається стисла характеристика зібраного фольклорного матеріалу (за жанрами), творчі портрети інформаторів, спостереження над побутуванням фольклорних творів, впливу на фольклорну традицію засобів масової інформації. Майбутнім учителям-словесникам доцільно замислитись над психологією, філософією казки, легенди,

пісні, прислів'я. Безумовно, кожен фольклорний твір має значний вплив на розвиток почуттів і поведінки особистості.

6. ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ «ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ»

№п/п	Етапи практики	Виконана робота	Кількість годин (самост.+ індивід. робота)
1	Підготовчий етап	Проведення консультації з навчальної фольклорної практики. Ознайомлення здобувачів зі змістом і вимогами до навчальної фольклорної практики, з формою та термінами подання звітної документації. Узгодження з керівником завдань практики. Складання та погодження індивідуального плану фольклорної практики.	6
2	Основний етап	Знайомство з базою практики. Узгодження документації щодо практики за індивідуальним графіком. Польова робота, спілкування з респондентами; фіксація фольклорних артефактів, аудіозапис, фото-відео-зйомка. Транскрибування записів, класифікація, архівування. Підготовка та оформлення звітної документації про проходження практики. Консультування з керівником практики (за потреби).	164
3	Звітний етап	Захист звітних матеріалів практики. Підведення підсумків практики, критичне оцінювання та самооцінювання.	10
4	Усього годин		180

7. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ, ДОПУСКУ ДО ЗАХИСТУ ПРАКТИКИ

Після закінчення навчальної фольклорної практики здобувачі-практиканти упродовж визначеного наказом часу подають керівникові такі документи:

1. детальний письмовий звіт про проведену роботу та набутий досвід під час проходження практики;
2. індивідуальний план фольклорної практики, затверджений керівником практики;
3. звіт про проходження фольклорної практики (упорядкований, класифікований та паспортизований матеріал з розшифрованих сеансів роботи з респондентами); упорядкований, паспортизований аудіозвіт роботи з респондентами.

За умови вчасної подачі усіх вище зазначених документів практиканти допускаються до захисту результатів практики. У разі, якщо практикант подав не усі звітні документи або упорядкував їх не належним чином, а також отримав оцінку за усі види звітної роботи менше 36 балів, до захисту не допускається.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

За діяльністю практикантів здійснюється поточний контроль: спостереження керівника практики за роботою здобувачів на базах практики, дотримання ними виробничої дисципліни, умов та режиму роботи, графіку виконання запланованих завдань, ведення щоденника.

Підсумковий контроль здійснюється у формі підсумкової конференції, де здобувач звітується про проходження практики. Вид оцінювання підсумкового контролю – диференційований залік. Практична діяльність здобувачів оцінюється з урахуванням виконаних завдань, дотримання рекомендацій, кількості записаних автентичних фольклорних творів.

Диференційований залік із практики приймається керівником практики у формі усного звіту здобувача.

Загальне оцінювання результатів проходження практики, виконання індивідуальних завдань, оформлення та захист звітів здійснюється за кредитно-трансферною системою.

Розподіл балів за виконання програми практики та захист звітів:

№п/ п	Вид роботи	Бал и
------------------	-----------------------	------------------

1	Захист практики	10
3	Звіт практиканта	10
4	Матеріали практики у форматі pdf-документу / роздрукований текст	50
4	Аудіозаписи фольклорної практики	30
	Разом	100

9. ПИТАЛЬНИК ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

Календарно-обрядова поезія

1. Як відзначалися у давнину різдвяні свята у вашій місцевості? Запишіть розповідь.
2. Як проходив свят-вечір? Які обряди пов'язувалися з ним? Що говорилося при цьому?
3. У які дні прийнято було колядувати, в які щедрувати? Який був склад групи колядників (кількість, вік, стать)? Як розподілялися обов'язки між ними: чи був "береза", "міхоноша"? Чи були серед колядників ряжені? Чи не виконували вони якихось сценок? Що носили з собою колядники?
4. Де виконувалися величальні пісні (під вікнами, в приміщенні)? Співалася одна пісня для всіх членів сім'ї чи колядки адресувалися персонально господареві, господині, парубкові, дівчині? Записати їх тексти.
5. Якими формами колядники дякували за обдарування? Які формули погроз на випадок поганого обдарування були відомі?
6. Чи практикується колядування та щедрування зараз? Як воно відбувається? Чи виконуються сучасні щедрівки?
7. Чи відомий у вашій місцевості звичай засівання (посипання)? Які пісні виконували посипальники? Що примовляли при засіванні?
8. Чи відбувалися на Новий рік дівочі ворожіння? Як і про що ворожили дівчата?
9. Коли зустрічали весну і які при цьому виконувалися обряди, весняні ігри, танці; як закликали весну; які пісні співали, зустрічаючи весну, хто їх співав?
10. На який час припадало свято русалії; які обряди і пісні виконувалися на „русальний тиждень (Великдень)”, з якими віруваннями вони пов'язані?

11. Яке було уявлення про русалок? Кого вважали русалками, де вони жили, в які стосунки вступали з людьми? Як проводили русалок, якими піснями?
12. Як відзначали в селі ніч на Івана Купала? Хто брав участь у цьому святі? Які обряди і повір'я пов'язані з ним (збирання лікарських рослин, прикрашання дерева, запалювання вогнища, стрибання через вогонь, купання у водоймищі, ворожіння)?
13. Які ігри, хороводи, розваги, пісні виконувалися на свято Купала?
14. Як виготовляли Марену, Купала? Чи відзначається свято Івана Купала в наш час?
15. Чи виконували обряди, пов'язані зі святом Петра і Павла, які пісні виконувалися при цьому?
16. Які обряди і пісні виконувалися перед початком і наприкінці жнив?
17. Які відбувалися обряди вшанування першого і останнього снопа, „завивання бороди”, плетення вінка і вітання господаря? Які пісні супроводжували ці обрядові дії, хто їх співав?

Родинно-обрядова поезія

1. Важливі події родинного життя супроводжувалися обрядами (родини, хрестини, пострижини, одруження і т.д.). Чи співалися при цьому пісні? Кому вони призначалися?
2. Що співають у вас в родині? У чому педагогічне значення цих пісень?
3. Як проходив весільний обряд у даній місцевості, з яких частин складався? Як довго тривало весілля?
4. Як проходило сватання, кого кликали в старости, чи використовували старости в розмові алегоричні прийоми ловлі куниці, купівлі-продажу телички, ягниці?
5. Якими словами батьки благословляли молодих? Чи співали на сватанні пісень?
6. Як відбувався обряд заручин? Які пісні при цьому співалися?
7. Які пісні виконували коровайниці, випікаючи весільний хліб; про що співали, плетучи вінок і завиваючи „гільце”?
8. Як запрошували молоді гостей на весілля? Чи співалися при цьому пісні? Які саме?
9. Як проводилося розчісування коси перед весіллям та дівич-вечір? Записати пов'язані з цим обрядом пісні.

10. Як називалися учасники весілля з боку молодого й молодої (бояри, дружки, світилки, старости тощо), в чому полягали їх функції?
11. Чи були серед весільних пісень сумні, жартівливі, сатиричні? Хто їх співав і коли?
12. Чи співалися пісні у понеділок, які саме? Які обряди справляли у цей день?
13. У яку пору найчастіше відбуваються весілля? Яке ставлення до традиційних обрядів сьогодні молоді, середнього і старшого покоління?
14. Які обрядові дії супроводжували похорони; з якою метою і в якій послідовності вони виконувались?
15. Чи зустрічається звичай голосити на похоронах, коли і хто голосить, від кого вчилися голосити? Які голосіння поширені у вашій місцевості?
16. Чи голосять при відвідуванні могил родичів у поминальні дні?

Замовляння

1. Як і коли виконувалися замовляння, хто їх виконував; чи існував зв'язок між замовляннями і календарними та родинними обрядами?
2. Які існували господарські, родинно-побутові, суспільно-громадські, лікувальні замовляння?
3. Які замовляння, на думку виконавців, були шкідливими, а які корисними?
4. Чи були в даній місцевості люди, що виконували замовляння, як їх називали (знахарі, шамани, чаклуни, шептухи)?
5. Чи користуються замовляннями зараз? Яке ставлення до них?

Ліричні пісні

1. Як розуміють виконавці жанрову суть ліричної пісні, її своєрідність?
2. Які види суспільно-побутових (чумацькі, рекрутські та солдатські, наймитські) і родинно-побутових пісень (про кохання, про жіночу долю) поширені в селі?
3. Чи є загально визнані виконавці ліричних пісень?
4. Які ліричні пісні літературного походження знають і люблять виконавці?
5. Яка сфера поширення та призначення сатиричних і жартівливих пісень? Записати тексти цих пісень.

Думи та історичні пісні

1. Чи є в селі люди, котрі пам'ятають думи або їх уривки, знають, як виконуються ці твори?
2. Чи перебували в цій місцевості кобзарі, бандуристи, лірники? Які пісні вони виконували?
3. Які умови сприяли збереженню дум у даній місцевості, а які, навпаки, послужили їх зникненню?
4. Які історичні пісні співали й співають у цій місцевості?
5. Як виконавці пояснюють суть історичних подій, на яких ґрунтуються пісні; що знають про героїв пісень?
6. Як сприяє школа популяризації цих творів?

Казки

1. Яка мета казки?
2. Які місцеві родинно-побутові казки вам відомі?
3. Чи популярні казки у цій місцевості зараз?
4. Чи створюються нові казки? Хто їх автори?
5. Яким є репертуар казок про тварин одного казкаря? Хто частіше розповідає такі казки чоловіки чи жінки?
6. Як вік слухачів (дошкільнята, школярі, дорослі) впливає на репертуар казкаря?
7. Чи існують ще в цьому селі чарівні казки про тридев'яте царство, живу й мертву воду, боротьбу з багатоголовими зміями, царівну-жабу й жениха-вужа і т.д.? Хто і для кого їх розповідає? Як оцінюються оповідачами функції цих казок і причини їх відмирання?
8. Як поповнювався раніше репертуар казкарів? Чи є казки про Хлопчика-мізинчика, Інджи-бабу, королевича Марка, Діда-всевіда, про Плавунчика та ін.?
9. Чи побутують у селі казки-легенди (про Правду і Кривду, про Долю, Щастя; про те, як смерть була кумою та ін.)? Чи виділяють їх оповідачі в окрему групу?
10. Чи відомі оповідачеві казки про панів, розбійників, дурнів, про вірних і невірних дружин; про виховання лінивих, язикатих, впертих та ін. соціально-побутові казки?

Легенди та перекази

1. Які легенди та перекази побутують у цій місцевості? З якого приводу вони розповідалися?

2. Які є легенди про походження цього села, його назви, назв місцевих річок, лісів, гір, ярів тощо? Як ці легенди пов'язані з історією краю?
3. Чи існують у вашій місцевості легенди про родинні і сімейні реліквії?
4. Які демонологічні легенди відомі оповідачеві? Які демонічні істоти найчастіше є героями цих легенд?
5. Які легенди про релігійні свята побутують у селі?
6. Чи відомі легенди про походження всесвіту, землі, небесних світил?
7. Чи відомі у вашій місцевості антропоморфічні легенди про духів лісу, поля, дерев, лісовиків, болотяників; про сонце, місяць, вітер і дощ?
8. Чи відомі оповідачеві зооморфічні легенди про перетворення людини в тварину (про вовкулаків, гадюк та ін.)?
9. Чи відомі легенди про однооких чи чотириоких істот-потвор?
10. Які етіологічні легенди (про походження грому, блискавки, гір, окремі види рослин, тварин і птахів) знає оповідач?
11. Які апокрифічні (про створення світу, Бога, Адама і Єву, чорта й святих...) та історичні легенди знає оповідач?

Анекдоти

1. Чи називають анекдоти в даній місцевості по-іншому: жарти, гуморески, усмішки і т.д.?
2. Де, в яких життєвих ситуаціях і з якою метою розповідаються анекдоти?
3. Які суспільно-побутові та родинно-побутові анекдоти побутують у даній місцевості? Чи зустрічається явище модернізації старих анекдотів?
4. Чим пояснити популярність деяких анекдотів, чи існують анекдоти (давні і нові) на місцеві теми?

Балади

1. Які балади родинно-побутового і соціально-побутового характеру відомі у вашому селі?
2. Чим пояснити популярність пісень-балад у народу?
3. Чи відомі балади про кровозмішання (інцест)?
4. Які балади про нещасливе кохання та нещасливе сімейне життя відомі в селі?
5. Чи відомі вам балади про чаклунство або жертвоприношення?

6. Чи виконуються у вашій місцевості балади про перетворення дівчини в тополю?

Коломийки та частівки

1. Які короткі пісеньки відомі у вашій місцевості? Як їх називають?
2. Які родинно-побутові та соціально побутові коломийки та частівки поширені у вашій місцевості?
3. Чи були і є у вашому селі виконавці коломийок і частівок?
4. Коли і де виконуються ці коломийки?
5. Чи виникають нові коломийки і частівки? Яка їх ідейна спрямованість?

Малі фольклорні жанри

1. Про які предмети і явища існують загадки в даній місцевості?
2. Хто загадує загадки? Які види загадок знають виконавці?
3. Які загадки знають у родині?
4. Чи розуміють у сім'ї пізнавальні, дидактичні, естетичні функції загадок?
5. Чи відомі виконавцям казки, календарно-обрядові пісні та інші жанри фольклору, що містять у собі загадки?
6. Чи використовувалися загадки на весіллі?
7. Чи творяться загадки у наш час? Які їх теми? Яка роль у цьому школи, книжок і т.д.?
8. Яку роль відводить народ прислів'ям та приказкам у житті? Які прислів'я та приказки втілюють народне ставлення до рідної землі, праці, науки й освіти?
9. Чи поширені жартівливі прислів'я та приказки, твори про носіїв вад?
10. Які у вашій місцевості існують прислів'я та приказки, пов'язані з родинним побутом, вихованням дітей? Розкрийте їх суть.
11. Чи зустрічаються у вашій місцевості забавлянки?
12. Які колискові пісні, забавлянки, пестушки, скоромовки виконували і виконують дорослі для дітей?
13. Які існують прозивалки: прозивалки-прізвиська, прозивалки портрети, прозивалки-діалоги, погрози у вашому селі?
14. Які вітання, побажання, звертання, порівняння для дітей і про дітей існують у вашій місцевості?
15. Які відомі лічилки? Чи зустрічаються незрозумілі й викривлені слова в них? Як виконавці пояснюють ці слова?

Народна драма

1. Як виявляються драматичні елементи в місцевих народних іграх, обрядах, фольклорі?
2. Чи збереглися спогади про народний ляльковий театр (вертеп)? Яким був зміст вистав?
3. Як називали того, хто показував вистави в ляльковому театру?

10.РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Тиховська О., Барчан В. Методичні вказівки з фольклорної практики. Ужгород: Вид-во «ПП Данило С.І.», 2011. 23 с.
2. Тиховська О. Методичні вказівки з фольклорної практики. Ужгород, 2023. 25 с.
3. Вовчак А., Довгалюк І. Документування фольклорної традиції. Засади організації і проведення фольклористичного польового дослідження, транскрибування й архівування зібраного фольклорного матеріалу: Методичні рекомендації для здобувачів філологічного факультету (спеціальність 035 – Філологія, спеціалізація 035.01 – Українська мова та література; спеціальність 014 – Середня освіта, спеціалізація 014.01 – Українська мова та література) / Видання четверте, доповнене [проект]. Львів, 2021. 67 с. Режим доступу: https://philology.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2014/12/Vovchak_Sulym_Do_kumentuvannya_ukr_folkloru_MIF_2016_vyp1-2.pdf
4. Фольклористика: Програма та методичні рекомендації до проведення фольклорної практики здобувачів філологічного факультету. Укл. Л.Дунаєвська, Л.Шурко. Київ, 2000. 40 с.
5. Програма та методичні рекомендації до фольклорної практики здобувачів Інституту філології. Укл. Л.Дунаєвська, Н.Салтовська, Л.Шурко. Київ, 2006. 37 с.
6. Програма, запитальники та методичні поради дослідникам народної культури України. Упорядн. Л.Орел, К.Міщенко. Київ, 1995. 232 с.
7. *Методичні принципи і прийоми записування усної словесності для здобувачів 2-3-х курсів спеціальності «фольклористика»*. Укл. Г.Сокіл. Львів, 1998. 30 с.
8. Мишанич М. Архівне опрацювання народновокальних творів: Методичні рекомендації з музично-етнографічної транскрипції. Львів, 1995. 20 с.

9. Фольклористична експедиційна практика. Організаційні засади проведення практики, документування й архівування матеріалів: Методичні рекомендації для здобувачів філологічного факультету спеціальності «фольклористика». Укл. А.Вовчак, І.Довгалюк. Львів, 2005. 33 с.

Допоміжна література

1. Актуальні питання методики фіксації та транскрипції творів народної музики: Збірник наукових праць \ Ред. і упорядн. Б.Луканюк. Київ, 1989. 101 с.
2. Біляцька В.П. Навчальний посібник з курсу «Усна народна творчість». Дніпро: СЕРЕДНЯК, 2015. 124 с.
3. Віннічук А. Усна народна творчість: Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Твори», 2020. 304 с.
4. Боряк О. Матеріали з історії народознавства в Україні: Каталог етнографічних програм (друга половина XVIII –XX ст.). Київ, 1994. 124 с.
5. Гнатюк В. Українська народна словесність (в справі записів українського етнографічного матеріалу) // Вибрані статті про народну творчість. Київ, 1966. С. 37-77.
6. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість. Навчальний посібник. Київ: Знання-Прес, 2006. 591 с.
7. Мишанич М. Гаївки: Сюжетно-тематичний польовий питальник. Львів, 1996. 16 с.
8. Притулик М. Практикум з українського фольклору: навч.-метод. посіб. [для студ.]; Черніг. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2011. 295с.
9. Руснак І. Є. Український фольклор: навч. посіб. Київ : Академія, 2010. 304 с.
- 10.Семенов О.М. Усна народна творчість: навч.-метод. посіб. Київ-Глухів : РВВ ГДПУ, 2003. 153 с.
- 11.Філоненко С. Усна народна творчість: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 416 с.
- 12.Українська етнопедagogіка: Навчально-методичний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 159 с.
- 13.Українська фольклористика. Словник-довідник / уклад., заг. ред. Михайла Чорнопиского. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 448 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Лабораторія фольклористичних досліджень <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/>
2. Бібліотека фольклору, виданого або оцифрованого в Канаді <http://diasporiana.org.ua/category/folklor>
3. Народна творчість та етнологія <https://nte.etnolog.org.ua>
4. Народознавчі зошити (архів матеріалів) <https://nz.lviv.ua>
5. <https://spadok.org.ua/folklor/blog>